

Detta är Ångermanland

Ny bok slår fast de komplicerade landskapsgränserna

ÖRNSKÖLDSVIK. **Landskapsgränsen mellan Ångermanland Västerbotten och Åsele lappmark** Text, nygjorda kartor och grafisk form: **Guðrun Norstedt** Foto och bildbehandling: **Staffan Norstedt** Daus tryckeri, Bjästa

Gränsen mellan landskapen Ångermanland och Västerbotten är omdiskuterad. Staffan och Guðrun Norstedt har nu en gång för alla slagit fast exakt var gränsen går med stöd av en rad gamla kartor och dokument.

Även gränsen mellan Anundsjö och lappmarken och mellan Junsele och lappmarken har varit omdiskuterad. I den välgjorda boken med de många kartorna skingras alla tveksamheter.

Författaren Guðrun Norstedt har här klivit upp på gränsröset på Vällingberget mellan Junsele och lappmarken. Röset är byggt av huggen sten och markerar rägångar i fyra riktningar. *Foto: Staffan Norstedt*

Gunnar Nordahl är inte Ångermanlands bäste fotbollsspelare genom tiderna. Glöm detta. Nu har far och dotter, Staffan och Gudrun Norstedt, en gång för alla slagit fast var gränsen mellan Ångermanland och Västerbotten går. De har gått till urkunderna från medeltiden fram till 1766 års beslut i rikens ständer och i en mycket vacker och välskriven bok slagit fast exakt var rågången finns. På köpet har de också kunnat fastställa gränsen mellan Ångermanland och Åsele lappmark. Förutom forskning i Lantmäteriets och Kungliga bibliotekets arkiv har de också genom fotvandringar och intervjuer i byarna med mera hittat en mängd gamla gränsrösen som varit bortglömda eller är på väg att bli bortglömda. Gränsrösen som, enligt författarna, borde förklaras som fornminnen och ges arkeologiskt skydd.

Staffan Norstedt är född på Norrbyskär och har levt med att Nordmalings och Bjurholms tingslag i Västerbottens län hör till landskapet Ångermanland. Många har också hävdat att Hörnefors hör till Ångermanland. Så är emellertid inte fallet. Däremot hör Norrbyskär till landskapet Ångermanland.

Gränsen mellan Ångermanland och Åsele lappmark är ett minst lika komplicerat kapitel. Åsele församling bildades 1648 och lades judiciellt under Ångermanland. Innan dess kallades området för Ångermanna lappmark. Gränserna var diffusa under 1600-talet och särskilt inlandet var ytterst glest befolkat. Författarna noterar att Ångermanälvens dalgång var befolkad upp till Betarsjön i Junsele under 1600-talet och strax norr därom fanns den gamla samiska marknadsplatsen Gulseleholmen. När lappmarksplakatet tillkom 1670 för att främja koloniseringen av lappmarken fanns ingen självklar gräns mellan bondbyggd och samiskt land. Enligt boken dröjde det emellertid ända till den 9 september 1762 innan kung Adolf Fredrik inrättade en råskillnadsdeputation som en gång för alla skulle avgöra den långvariga tvisten mellan Västerbottens och Västernorrlands län. Beslutet innebar att deputationen skulle bestå av representanter för de fyra stånden. Det blev två män för adeln, en präst, en borgare och en bonde för vardera länen. Ledamöterna för de tre högre stånden fick fyra daler silvermynt per dag för sina förrättningar plus två hästar. Ledamöterna för bondeståndet fick två daler per dag och skjuts för en häst.

Ett ivrigt förhandlade vidtog i flera år. Västerbotten hade anspråk på en gränslinje långt söder om den som så småningom fastställdes och Västernorrland gjorde anspråk på delar av Umeå och Åsele. **Råskillnadsdeputationen höll sitt första sammanträde den 13 juni 1763 i Levars gästgivargård i Nordmaling.** Arbetet inleddes med att fastställa de så kallade pretensionslinjerna. Västernorrslänningarna ville att gränsen skulle dras norr om Mullsjö, Gräsmyr och Bjurholm ända upp till Örträskets sydligaste spets. Västerbottningarna ansåg sig ha fog för att gränsen skulle dra söder om Mullsjö, Hörnsjö, och Bjurholm.

1764 åkte deputationens ledamöter till Bredbyn i Anundsjö församling och då handlade det om gränsen mellan Ångermanland och Åsele lappmark. Det handlade om hela sträckan från Ångerbalen (i dag Balberget i Bjurholm) till Tåsjöns övre ände där Ångermanland slutade och Jämtland tog vid. Även på den sträckan fanns det tvister att lösa. Västerbottningarna vill dra gränsen från Balberget till Bjärtberget, Åselevägen i Kubbe i Anundsjö, via ett nybygge i Kläppsjö, Kortingselsforsen i Ångermanälven, berget Smulan, Bästselet, Tåsjöberget och vidare över Tåsjön till Flåsjön på Jämtlandsgränsen.

Några allvarliga motsättningar tycks dock inte ha uppstått. Rågångsdeputationen höll sitt avslutande sammanträde i Åsele den 15 januari 1765. Den nya gränsen, som då var både läns- och landskapsgräns, kunde sedan fastställas av rikets ständer den 17 september 1766.

Staffan Norstedt, bosatt i Järved, och Gudrun Norstedt, i Obbola, har gjort en spännande bok om det som hände på 1700-talet. De har sökt upp Klocksten, även kallad Vitsten på Björnön, numera fastlandet, vid Bottenviken norr om Ångerån (mellan byarna Ångersjö

och Bäck) och sedan följt den gräns som fastställdes 1766 ända till Tåsjö. De är båda förbluffade över hur välgjorda kartorna från 1700-talet är. Det finns massor med gränsmarkeringar längs den långa sträckan. Många är stiliga byggnadsverk. Ett stort antal finns avbildade i den vackra och trevligt skrivna boken. Dessutom har positionen angetts. Det är därmed hur lätt som helst att söka upp gränsrösen av olika slag med hjälp av den allra enklaste GPS-mottagare.

Som kuriosa kan nämnas att landskapen förlorade sin administrativa funktion redan vid tillkomsten av 1634 års regeringsform. Länen tog vid. Varken Lantmäteriet eller någon annan har i dag ansvar för att vidmakthålla de gamla landskapsgränserna.

[SVEN LINDBLÖM](#)